

ΕΛΛΗΝΙΚΗ ΔΗΜΟΚΡΑΤΙΑ
ΥΠΟΥΡΓΟΣ ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΩΝ
ΝΟΜΙΚΟ ΣΥΜΒΟΥΛΙΟ ΤΟΥ ΚΡΑΤΟΥΣ
Γραφείο Νομικού Συμβούλου
του Υπουργείου Περιβάλλοντος & Ενέργειας

Αθήνα, 4/9/2017

ΑΠ : 231 2790

ΑΤΟΜΙΚΗ ΓΝΩΜΟΔΟΤΗΣΗ 194/2017

Γνωμοδοτούσα: Σωτηρία Κοσμά, Πάρεδρος ΝΣΚ

Αριθμός Ερωτήματος: Αριθ. πρωτ. 3354/16.6.2017 έγγραφο του Υπουργείου Περιβάλλοντος και Ενέργειας, Γενικής Δ/σης Ανάπτυξης και Προστασίας Δασών και Αγροπεριβάλλοντος, Δ/σης Προστασίας Δασών και Αγροπεριβάλλοντος, Τμήματος Εμπραγμάτων Δικαιωμάτων.

Περίληψη ερωτήματος: Ερωτάται, εάν μία έκταση, εμβαδού 29.640 στρεμμάτων, που βρίσκεται στην Κοινότητα Κρήνη του Νομού Χαλκιδικής, υπάγεται στο άρθρο 10 του ν. 3208/2003 με βάση το απορρέον δεδικασμένο από τις υπ'αριθ. 1609, 1610 και 1611/1980 αποφάσεις του Εφετείου Θεσσαλονίκης, οι οποίες έχουν καταστεί αμετάκλητες με τις υπ'αριθ. 288, 260 και 503/1983 αποφάσεις του Αρείου Πάγου αντίστοιχα και οι οποίες αφορούν τμήματα, συνολικού εμβαδού 155 στρεμμάτων, της έκτασης των 29.640 στρεμμάτων.

Επί του ως άνω ερωτήματος, που υποβλήθηκε νόμιμα από τον Αναπληρωτή Υπουργό Περιβάλλοντος και Ενέργειας, εισηγούμαι τα ακόλουθα:

Ιστορικό

1. Στο έγγραφο του ερωτήματος εκτίθενται τα εξής:

Το έτος 1873 οι κάτοικοι του χωριού Κρήνη (Γκίρνε) του νομού Χαλκιδικής αγόρασαν από τους Τούρκους Ρασίτ Εφέντη, Ζετές Σουλεϊμάν, Ιζέτ εφέντη και από τις χανούμιοες Νεμετοθλάχ και Ιμινέ το δικαίωμα εξουσίσεως, επί ενός αγροκτήματος «τσιφλικιού», εμβ. 18.525 στρεμμάτων, ήτοι 29.640 σημερινών στρεμμάτων.

Με την υπ' αριθμ. Ε4067, 5339/11-3-1957 απόφαση του Υφυπουργού Γεωργίας, η οποία εκδόθηκε κατόπιν της από 25-1-1957 εκθέσεως της προβλεπόμενης στο άρθρο 122 του Αγροτικού Κώδικα Τριμελούς Επιτροπής, αποφασίστηκε η διάθεση 2.120,175 στρεμμάτων δημόσιας δασικής έκτασης για την αποκατάσταση ακτημόνων καλλιεργητών, η οποία βρισκόταν στην Κτηματική Περιφέρεια Κρήνης Χαλκιδικής εντός του αγροκτήματος Κρήνης. Με τις υπ' αριθμ. 2591/72, 2637/73 και 2671/74 αποφάσεις της Επιτροπής Απαλλοτριώσεων Χαλκιδικής κρίθηκαν ως δικαιούχοι κληρών 35 κληρούχοι και για έκταση 750 περίπου στρέμματα από τις ανωτέρω διατεθείσες εκτάσεις. Κατά τη αποτύπωση των ανωτέρω εκτάσεων που έγινε το έτος 1955, διάφοροι κτηματίες του χωριού κατέλαβαν τα καλλιεργήσιμα κτήματα, εμβαδού κατά τη συμπληρωματική αποτύπωση του έτους 1969, περίπου 1.300 στρεμμάτων, ισχυριζόμενοι ότι είναι ιδιοκτησίες τους, εμπίπτουσες στην ανωτέρω πωληθείσα το 1873 βάσει ταπίων στους προγόνους τους έκταση των 29.640 στρεμμάτων.

Παράλληλα προσέφυγαν στο Συμβούλιο Δασών για να αναγνωριστούν κύριοι των ως άνω εκτάσεων, το οποίο όμως απέρριψε την προσφυγή τους επειδή θεώρησε τους τίτλους ανεπαρκείς.

Μετά την απόρριψη της προσφυγής από το Συμβούλιο Δασών, μερικοί κτηματίες προσέφυγαν στο Πολυμελές Πρωτοδικείο για αναγνώριση της κυριότητας, το οποίο όμως δεν τους δικάωσε. Στη συνέχεια άσκησαν έφεση και αναγνωρίστηκαν κύριοι των διεκδικούμενων εκτάσεων συνολικού εμβαδού 155 στρεμμάτων, με τις υπ' αριθμ. 1609, 1610 και 1611/1980 αποφάσεις του Εφετείου Θεσσαλονίκης. Κατά των τελευταίων αποφάσεων το Ελληνικό Δημόσιο άσκησε αιτήσεις αναιρέσεως, οι οποίες απερρίφθησαν με τις υπ' αριθμ. 288/1983, 260/1983 και 503/1983 αποφάσεις του Αρείου Πάγου αντίστοιχα.

Μετά την έκδοση των ως άνω αποφάσεων οι φερόμενοι ως συνιδιοκτήτες του αγροκτήματος Κρήνης αιτήθηκαν την ανάκληση της ως άνω υπ' αριθμ. Ε4067,5339/11-3-1957 απόφασης του Υφυπουργού Γεωργίας περί της διάθεσης 2.120,175 στρεμμάτων δημόσιας δασικής έκτασης για την αποκατάσταση ακτημόνων καλλιεργητών, ισχυριζόμενοι ότι ολόκληρο το αγρόκτημα Κρήνης, εντός του οποίου κείται οι ως άνω διατεθείσες εκτάσεις, είναι ιδιωτικό, αγορασθέν δυνάμει των ανωτέρω τίτλων (ταπίων), μη έχοντας του Ελληνικού Δημοσίου δικαίωμα σε κανένα τμήμα αυτού. Με την με αριθμ. πρωτ. 21213/6. Φεβρουαρίου 1991 αναφορά της προς το Υπουργείο Γεωργίας η Διεύθυνση Γεωργίας της Νομαρχίας Χαλκιδικής πρότεινε την ανάκληση της ως άνω απόφασης, καθόσον α) από τις ως άνω

αποφάσεις του Εφετείου Θεσσαλονίκης και του Αρείου Πάγου προκύπτει ότι οι επίδικες εκτάσεις κείνται εντός των ορίων του αγροκτήματος Κρήνης που μεταβιβάστηκε δια των μνημονευομένων σε αυτές τίτλων κυριότητας (ταπίων) του έτους 1873 σε κατοίκους του χωριού Γκίρνε (Κρήνη) και κατέχονται από τους δικαιοπαρόχους των αρχικών ιδιοκτητών και β) διότι αν και οι ανωτέρω αποφάσεις καλύπτουν μέρος των εν λόγω διατεθεισών εκτάσεων, το ίδιο δυσμενές για το Δημόσιο αποτέλεσμα θα έχουν και τυχόν αναγνωριστικές της κυριότητας αγωγές των λοιπών ιδιωτών που κατέχουν τις διατεθείσες με την υπουργική απόφαση εκτάσεις.

Κατ' ακολουθία των ανωτέρω και του με αριθμ. πρωτ. 608/Φ21/91 εγγράφου του Παρέδρου του ΝΣΚ Δημ. Παπαγεωργόπουλου προς τη Δ/ση Πολιτικής Γης του Υπουργείου Γεωργίας, στο οποίο επισημάνθηκε μεν ότι οι προμνημονευθείσες αποφάσεις δεν συνιστούν δεδικασμένο σε ενδεχόμενη δίκη μεταξύ του Δημοσίου και άλλων ιδιωτών, διεκδικούντων τμήματα της μείζονος εκτάσεως του αγροκτήματος Κρήνης, πλήν όμως ενόψει των όσων έγιναν δεκτά με αυτές η έκβαση των εν λόγω δικών θα είναι δυσμενής για το Δημόσιο, εφόσον βεβαίως και οι λοιποί ιδιώτες τελούν υπό το ίδιο νομικό και πραγματικό καθεστώς εξεδόθη η με αριθμ. 129539/10-5-1991 απόφαση του Υπουργού Γεωργίας περί ανάκλησης της ως άνω με την υπ αριθμ. Ε4067,5339/11-3-1957 απόφασης.

Στον αναρτημένο δασικό χάρτη της περιοχής η έκταση του αγροκτήματος Κρήνης των 29.640 στρεμμάτων εμφανίζεται με τον χαρακτηρισμό ΔΑ, δηλαδή ως δασικού χαρακτήρα έκταση στις α/φ του 1945 και άλλης μορφής το 2007.

Με το με αριθμ. πρωτ. 17843/20-3-2017 από 19.3.2017 Υπόμνημα - Αίτηση του Συμβουλίου Τοπικής Κοινότητας Κρήνης Χαλκιδικής του Δήμου Νέας Προποντίδας Χαλκιδικής και της Επιτροπής Συνιδιοκτητών των κατοίκων του τοπικού διαμερίσματος Κρήνης Χαλκιδικής προς το Υπουργείο Περιβάλλοντος και Ενέργειας οι ανωτέρω αιτούνται, κατά τα ειδικότερον εκτενώς αναφερόμενα στο Υπόμνημα, να θεωρηθεί το σύνολο της έκτασης των 29.640 στρεμμάτων ως ιδιωτική, επί της οποίας δεν προβάλλει δικαιώματα κυριότητας το Ελληνικό Δημόσιο, κατά τη έννοια του άρθρου 10 του ν. 3208/2003, «με βάση το δεδικασμένο που ισχύει γι' αυτές κατ' άρθρο 331 του ΚΠολΔ, όπως έχει κριθεί με αμετάκλητες αποφάσεις του Αρείου Πάγου» (σελ. 14 του Υπομνήματος), ήτοι τις ανωτέρω μνημονευθείσες και αφορώσες τμήματα της συνολικής έκτασης των 29.640 στρεμμάτων, υπ' αριθμ. 288/83, 260/83 και 503/83 αποφάσεις του Αρείου Πάγου.

Νομικό Πλαίσιο

2. Με τη διάταξη του εδαφίου γ' της παραγράφου 1 του άρθρου 10 του ν. 3208/2003 «Προστασία δασικών οικοσυστημάτων, Δασολόγιο, εμπράγματα δικαιώματα επί δασών κλπ» (ΦΕΚ Α' 303) ορίζεται ότι:

«Άρθρο 10

1. Το Δημόσιο δεν προβάλλει δικαιώματα κυριότητας σε δάση, δασικές εκτάσεις και στις εκτάσεις των περιπτώσεων α' και β' της παραγράφου 5 του άρθρου 3 του παρόντος νόμου που: Ι. Αναγνωρίστηκαν ως ιδιωτικά: α)..., β)...γ) Με αμετάκλητες αποφάσεις των πολιτικών δικαστηρίων, στις οποίες διάδικος, αρχικός ή κατά παρέμβαση, ήταν το Ελληνικό Δημόσιο.»

3. Με τις διατάξεις των άρθρων 321, 322, 324, 325 και 331 Κώδικα Πολιτικής Δικονομίας ορίζονται τα ακόλουθα:

«Άρθρο 321

Όσες οριστικές αποφάσεις των πολιτικών δικαστηρίων δεν μπορούν να προσβληθούν με Ανακοπή Ερημοδικίας και έφεση είναι τελεσίδικες και αποτελούν Δεδικασμένο».

«Άρθρο 322

1. Το Δεδικασμένο εκτείνεται στο ουσιαστικό ζήτημα που κρίθηκε, αν η απόφαση έκρινε οριστικά για μια έννομη σχέση που έχει προβληθεί με αγωγή, Ανταγωγή, Κύρια παρέμβαση ή ένσταση συμψηφισμού. Το Δεδικασμένο εκτείνεται επίσης και στο δικονομικό ζήτημα που κρίθηκε οριστικά. 2...».

«Άρθρο 324

Δεδικασμένο υπάρχει μεταξύ των ίδιων προσώπων με την ίδια ιδιότητα μόνο για το δικαίωμα που κρίθηκε και εφόσον πρόκειται για το ίδιο αντικείμενο και την ίδια ιστορική και νομική αιτία».

«Άρθρο 325

Το Δεδικασμένο ισχύει υπέρ και κατά 1) των διαδίκων, 2) εκείνων που έγιναν διάδοχοί τους όσο διαρκούσε η δίκη ή μετά το τέλος της, 3) εκείνων που νέμονται ή κατέχουν το επίδικο πράγμα στο όνομα κάποιου διαδίκου ή διαδόχου του, αδιάφορο αν πρόκειται για σχέσεις εμπράγματα ή ενοχικές. Το Δεδικασμένο δεν ισχύει απέναντι σε εκείνον που απέκτησε δικαιώματα σύμφωνα με τις διατάξεις του ουσιαστικού δικαίου με μεταβίβαση από μη δικαιούχο».

«Άρθρο 331

Το Δεδικασμένο εκτείνεται και στα ζητήματα που κρίθηκαν παρεμπιπτόντως και αποτελούν αναγκαία προϋπόθεση του κυρίου ζητήματος, αν το δικαστήριο ήταν καθ' ύλην αρμόδιο να αποφασίσει για τα παρεμπιπτόντα αυτά ζητήματα».

Ερμηνεία και εφαρμογή διατάξεων

4. Από τον συνδυασμό των διατάξεων των άρθρων 321, 322, 324 και 331 Κ.Πολ.Δ. συνάγεται ότι οι τελεσίδικες δικαστικές αποφάσεις αποτελούν δεδικασμένο για το ουσιαστικό ζήτημα που κρίθηκε, εφ' όσον πρόκειται για το αυτό αντικείμενο και την αυτή ιστορική και νομική αιτία και δεν περιλαμβάνει τούτο και τις αιτιολογίες της απόφασης, ούτε αφορά δικαιώματα ή έννομες σχέσεις, οι οποίες δεν αποτέλεσαν αναγκαία προϋπόθεση του δικαιώματος που κρίθηκε, αλλά προβλήθηκαν από τους διαδίκους και εξετάστηκαν από το δικαστήριο ως χρήσιμα για την υποβοήθηση της κρίσης του για το ένδικο δικαίωμα ή ως προς εκείνα που κρίθηκαν πλεοναστικά. Εξάλλου το αντικείμενο της δίκης καθορίζεται με την αγωγή, το δε δικαστήριο περιορίζεται να διαπιστώσει τη συνδρομή ή όχι των πραγματικών προϋποθέσεων της διάταξης, η οποία προβλέπει το δικαίωμα που υποβάλλει ο ενάγων και την κατάφαση ή άρνηση της προβλεπόμενης έννομης συνέπειας.

5. Στην προκειμένη περίπτωση αντικείμενο των δικών, επί των οποίων εκδόθηκαν οι υπ' αριθ. 1609, 1610 και 1611/1980 αποφάσεις του Εφετείου Θεσσαλονίκης, ήταν το δικαίωμα κυριότητας επιμέρους εκτάσεων, συνολικού εμβαδού 155 στρεμμάτων και το δεδικασμένο που απορρέει από αυτές αφορά το δικαίωμα κυριότητας στις εκτάσεις αυτές και μόνο. Το γεγονός ότι στις ανωτέρω αποφάσεις γίνεται αναφορά ότι οι επίδικες εκτάσεις είναι τμήματα μείζονος εκτάσεως 29.640 στρεμμάτων, την οποία αγόρασαν οι κάτοικοι του χωριού Κρήνη Χαλκιδικής από Τούρκους το έτος 1873, δυνάμει των υπ' αριθ. 4628, 4719, 6484 και 6491 τίτλων, είναι ζήτημα που εξετάστηκε πλεοναστικά και δεν αποτελεί αναγκαία προϋπόθεση για τη διάγνωση του δικαζόμενου δικαιώματος της κυριότητας επί των 155 στρεμμάτων, αφού η παράλειψη εκφοράς κρίσης ως προς αυτό δεν θα επιδρούσε στην πληρότητα του δικανικού συλλογισμού για την απόκτηση κυριότητας επί της ανωτέρω έκτασης των 155 στρεμμάτων, ούτε ήταν αναγκαία για τη στήριξη του διατακτικού των ανωτέρω αποφάσεων και έτσι δεν προσδίδεται στις σχετικές αιτιολογίες των παραπάνω αποφάσεων ισχύς δεδικασμένου ως προς την κυριότητα στο μείζον ακίνητο των 29.640 στρεμμάτων, αφού το τελευταίο δεν ήταν

αντικείμενο των εν λόγω δικών, ακόμα και εάν η έκταση των 155 στρεμμάτων αποτελεί τμήμα του μείζονος ακινήτου (ad hoc ΑΠ 449/2015).

6. Εξάλλου στην προκειμένη περίπτωση δεν υφίστανται ούτε τα υποκειμενικά όρια του δεδिकाσμένου, αφού με τις ανωτέρω αποφάσεις του Εφετείου Θεσσαλονίκης κρίθηκε το δικαίωμα κυριότητας μόνο εκείνων που προσέφυγαν ενώπιον των Δικαστηρίων. Ειδικότερα, όπως προκύπτει από τα στοιχεία που τέθηκαν υπόψη μας, το έτος 1965 εξήντα οκτώ (68) κάτοικοι του χωριού Κρήνη Χαλκιδικής με την από 1.6.1965 αίτησή τους προς το Συμβούλιο Δασών ζήτησαν να αναγνωριστούν κύριοι της μείζονος εκτάσεως των 29.640 στρεμμάτων. Επί της αιτήσεως αυτής εξεδόθη η υπ' αριθ. 58110/1969 απορριπτική της αιτήσεως Γνωμοδότηση του Συμβουλίου Ιδιοκτησίας Δασών, η οποία έγινε αποδεκτή με την υπ' αριθ. 22682/2273/1969 απόφαση του Υπουργού Γεωργίας. Μετά την έκδοση της τελευταίας ως άνω απόφασης, μόνο οι αναγραφόμενοι ως διάδικοι στις ανωτέρω αποφάσεις του Εφετείου Θεσσαλονίκης, άσκησαν αγωγές σε βάρος του Ελληνικού Δημοσίου και συνεπώς το δεδिकाσμένο που απορρέει από τις ανωτέρω αποφάσεις δεν δύναται να επεκταθεί και σε έτερα πρόσωπα που δεν έχουν καταστεί καθολικοί ή ειδικοί διάδοχοι αυτών.

Απάντηση

6. Κατ' ακολουθία των προεκτεθέντων, επί του τεθέντος ερωτήματος προσήκει η ακόλουθη απάντηση:

Οι υπ' αριθ. 1609, 1610 και 1611/1980 αποφάσεις του Εφετείου Θεσσαλονίκης, οι οποίες έχουν καταστεί αμετάκλητες με τις υπ' αριθ. 288, 260 και 503/1983 αποφάσεις του Αρείου Πάγου, δεν παράγουν δεδिकाσμένο για το σύνολο της έκτασης των 29.640 στρεμμάτων, αλλά μόνο για τις επιμέρους εκτάσεις των 155 στρεμμάτων και ως εκ τούτου η έκταση των 29.640 στρεμμάτων (εξαιρουμένης της έκτασης των 155 στρεμμάτων) δεν δύναται να υπαχθεί στην περίπτωση γ' της παραγράφου 1 του άρθρου 10 του ν. 3208/2003 με βάση το απορρέον, από τις ανωτέρω αποφάσεις, δεδिकाσμένο.

Η Εισηγήτρια

Σοφία Κόσια

Πάρεδρος Ν.Σ.Κ.